

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
(повне найменування вищого навчального закладу)
педагогіки, психології та соціальної роботи

(назва факультету)

Кафедра психології

(назва кафедри)

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету

Інна ПРОКОП

“ ” _____ 20 _____ року

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

ПСИХОЛОГІЯ ЗАГАЛЬНА, ВІКОВА, ПЕДАГОГІЧНА

(назва навчальної дисципліни)

обов'язкова

(вказати: обов'язкова, вибіркова)

Професійна програма Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)

(назва програми)

Спеціальність 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)

(вказати: код, назва)

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти перший бакалаврський

(вказати: перший бакалаврський/другий магістерський)

навчально-науковий інститут біології, хімії та біоресурсів

(назва факультету)

Мова навчання українська

(вказати: на якій мові читається навчальна дисципліна)

Чернівці 2025 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Психологія_(загальна, вікова, педагогічна)» складена відповідно до освітньо-професійної програми **Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)**.

Розробник:

Гаркавенко Ніна Власіївна, доцент, кандидат психологічних наук, доцент

Викладач:

Гаркавенко Ніна Власіївна, доцент, кандидат психологічних наук, доцент

Погоджено з гарантом ОП _____ **Світлана ЛІТВІНЕНКО**
(підпис)

Затверджено на засіданні кафедри ботаніки та природоохоронної діяльності
протокол № 12 від “8” квітня 2025 року

Завідувач кафедри _____ **Ілля ЧОРНЕЙ**
(підпис)

Схвалено методичною радою факультету
Протокол № 1 від “29” серпня 2025 року

Голова методичної ради факультету **Галина МОСКАЛИК**

Пояснювальна записка

Мета навчальної дисципліни: засвоєння студентами основних теоретичних підходів до вивчення психічних явищ та процесів, отримання знань з теоретичних основ для утворення уявлень про психологічні особливості на різних вікових етапах розвитку людини, характеристика психічних станів і властивостей на кожному віковому етапі; засвоєння знань з педагогічної психології та педагогічні впливи на зростаючу особистість. Набуття студентами психологічної компетентності, бажання отримувати психологічні знання, застосовувати їх у повсякденному житті.

Завдання висвітлені у наступних положеннях:

- структурними компонентами психіки та їх проявами на різних вікових етапах;
- психологією розвитку особистості та її життєдіяльністю у суспільних умовах;
- застосуванням теоретичних знань з педагогічної психології, прийомів і методів навчання і виховання;
- застосування теоретичних знань з дисципліни на практиці;
- засвоєння студентами знань з теорії та практики психології (загальної, вікової та педагогічної)», специфікою пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери, індивідуальних властивостей особистості;
- основних понять дисципліни, загальнолюдських та професійних етичних принципів, норм, цінностей, стандартів, правил і їх використання у вирішенні професійних завдань;
- формування у студентів професійних якостей, ініціативності, творчості у ставленні до праці, психологічної культури;
- збагачення досвіду взаємин з однолітками, колегами, іншими людьми;
- стимулювання пізнавального інтересу студентів до вивчення психології, набуття психологічної компетентності.

Перереквізити. Теоретичною базою вивчення дисципліни є попередні навчальні дисципліни «Загальна психологія», «Соціальна психологія», «Вікова психологія», «Психологія особистості», «Педагогічна психологія», «Психологія розвитку», «Психодіагностика».

Результати навчання:

знати:

- теоретичні положення і напрями психологічної науки, історичні етапи становлення психології як науки (ЗК1, ЗК3);
- основні структурні компоненти психіки, їх інтерпретацію (ЗК1, ЗК3);
- методологічні принципи і методи дослідження психічних властивостей особистості (ЗК5, ЗК7);
- фактори розвитку особистості (ЗК1, ЗК6);
- становлення психічних надбань у кожному віковому періоді (від народження і до завершення життєвого циклу людини) (ЗК5, ЗК6);
- специфіку досліджень у віковій психології, вікової періодизації психічного розвитку особистості (ЗК2, ЗК5, ЗК11);

- особливості розвитку та становлення загальнолюдських і моральних цінностей у дитячому, підлітковому та юнацькому віці (ЗК8, ЗК10).

Вміти (фахові компетентності):

- оперувати основними поняттями загальної, вікової та педагогічної психології (ФК1; ПРН1, ПРН3);
- володіти методами загальної та вікової психології з метою проведення психодіагностичних процедур (ФК1, ФК2; ПРН4);
- основними методами дослідження пізнавальних процесів та емоційно-вольової сфери дітей різного віку (ФК1, ФК5; ПРН6);
- застосовувати вправи на розвиток особистості дитини (ФК1, ФК3, ФК4; ПРН5);
- враховувати індивідуально-психологічні властивості особистості у роботі з різними віковими групами (ФК2, ФК5; ПРН6);
- прогнозувати зміни та динаміку рівня розвитку особистісної сфери (ФК4, ФК5; ПРН7);
- застосовувати методи і прийоми педагогічного впливу на особистість дитини (ФК6, ФК13; ПРН6);
- здійснювати самопізнання і самоосвіту в особистісному та професійному зростанні (ФК10, ФК15; ПРН9, ПРН 10, ПРН17);
- застосовувати знання з психології загальної, вікової та педагогічної у суміжних науках (ФК13; ПРН10).

Опис навчальної дисципліни *Загальна інформація*

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарії	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2	3	4	120	2	30	30	-	-	60	-	екзамен
Заочна	2	3	4	120	2	16	4	-	-	100	-	екзамен

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин	
	денна форма	заочна форма

	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	ла б	ін д	с.р .		л	п	ла б	ін д	с.р .
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	Змістовий модуль I. МОДУЛЬ 1. ВСТУП ДО ПСИХОЛОГІЇ. ПОНЯТТЯ ПРО ПСИХІКУ. ОСОБИСТІСТЬ ТА ЇЇ ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА.											
Тема 1. Атрибути психології.	8,5	1,5	2	-	-	3	0,9					
Тема 2. Методи та основні напрями сучасної психології.	9,5	2	1,5	-	-	4	0,8					
Тема 3. Пізнавальні психічні процеси.	10	2	2	-	-	4	0,9					
Тема 4. Емоційно-вольова сфера людини.	10	2	2	-	-	4	0,9					
Тема 5. Індивідуально-психологічні властивості особистості.	10	2	2	-	-	4	0,9					
Тема 6. Психологічна характеристика особистості.	9,5	2	1,5	-	-	3	0,8					
Тема 7. Соціальні групи та міжособистісні стосунки. Психологія спілкування.	9	2	2	-	-	4	0,9					
Тема 8. Психологічна	8,5	1,5	2	-	-	4	0,9					

характеристика видів діяльності.													
Разом за ЗМ І	60	15	15	-	-	30	50						
Теми лекційних занять	МОДУЛЬ 2. ВІКОВА ТА ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ												
Тема 9. Головні атрибути вікової та педагогічної психології.	8,5	1,5	2	-	-	4	0,9						
Тема 10. Принципи і концептуальні підходи до розуміння вікової та педагогічної психології.	8,5	2	1,5	-	-	3	0,8						
Тема 11. Методологія дослідження у віковій психології.	8,5	2	1,5	-	-	4	0,9						
Тема 12. Вікова періодизація на різних етапах розвитку людини, їх психологічна характеристика	10	2	2	-	-	4	1						
Тема 13. Психологія навчального процесу.	10	2	2	-	-	4	1						
Тема 14. Психологічні особливості виховного процесу.	9,5	1,5	2	-	-	3	0,9						

Тема 15. Врахування психологічних особливостей учня під час виховних і навчальних впливів.	10	2	2	-	-	4	1					
Тема 16. Психологія педагогічної діяльності.	10	2	2	-	-	4	1					
Разом за ЗМ II	60	15	15	-	-	30	50					
Усього годин	120	30	30	-	-	60	120					

Тематика семінарських занять

№	Назва теми з основними питаннями - план	Кількість годин
1	Розвиток психології в Україні	1
2	Розвиток відчуттів, сприймань, уваги та пам'яті в дитячому віці.	1
3	Значення уяви, мислення і мовлення у пізнавальній активності учня.	2
4	Значення емоцій і почуттів у життєдіяльності людини.	1
5	Вплив індивідуально-типологічних властивостей особистості на взаємостосунки з оточуючими людьми	2
6	Психологічна характеристика особистості раннього і дошкільного дитинства	1
7	Психологія підліткового і юнацького віку	2
8.	Використання сучасних методів у вихованні підростаючого покоління	2.
9.	Психологія навчання сучасних учнів на різних вікових етапах	1
10.	Особистість вчителя, його психологічна характеристика	2

Самостійна робота студента

№	Завдання для самостійної роботи	Кількість годин
1.	Еволюція наукових поглядів на природу психічного.	2
2.	Загальні вимоги до організації та проведення психологічного дослідження.	3
3.	Умови розвитку чуттєвих форм пізнання дійсності.	2
4.	Засоби активізації мислення. Мислення і мовлення.	3
5.	Засоби підвищення ефективності пам'яті.	3
6.	Стрес і шляхи його подолання.	2
7.	Історія виникнення вікової психології.	3
8.	Проблема розвитку дитини в сучасній психології.	3
9.	Розвиток та формування здібностей школярів.	3

10.	Формування характеру школярів.	3
11.	Гра - провідна діяльність дошкільняти.	2
12.	Психологічна готовність молодшого школяра до навчання в школі.	3
13.	Молодший та старший підліток, порівняльна характеристика.	3
14.	Психологічні причини відхиленої поведінки "важких" підлітків та шляхи корекції їх особистості.	3
15.	Психологічні проблеми сімейного виховання підлітків.	3
16.	Формування світогляду та суспільної активності старшокласника.	3
17.	Особливості психічного розвитку юнаків та дівчат.	3
18.	Індивідуальні особливості старшокласників та профорієнтаційна робота.	2
19.	Системний підхід до вивчення інтелекту дорослих.	3
20.	Вікова періодизація зрілості (дорослості).	2
21.	Роль навчання в інтелектуальному розвитку дитини.	3
22.	Виховні впливи на дитину.	3

* *Індивідуальні завдання плануються, якщо передбачені навчальним планом, або за рішенням викладача*

* *ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни визначається викладачем, з урахуванням специфіки дисципліни.*

Контроль та оцінювання навчальних досягнень студентів у процесі вивчення навчальної дисципліни – зазначаються види, методи контролю, які використовуються в процесі вивчення навчальної дисципліни (*контрольні роботи; тести; проєкти; реферати; есе; розрахунково-графічні роботи інші види індивідуальних і групових завдань*) та **обов'язково перелік питань для самоконтролю й контролю навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни.**

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ Й КОНТРОЛЮ

1. Загальне поняття про психіку і психологію. Структура психіки.
2. Виникнення психології як науки. Основні галузі психології. Класифікація методів психологічних досліджень.
3. Основні форми поведінки тварин та їх розвиток. Відмінності психіки тварини та свідомості людини.
4. Поняття про увагу та її значення в житті та діяльності. Фізіологічні властивості уваги.
5. Поняття про відчуття. Фізіологічна основа відчуттів. Види відчуттів та їх загальні закономірності.
6. Поняття про сприймання. Види і властивості сприймання. Механізми сприймання розміру, форми і контуру предметів. Сприймання простору, руху, часу.
7. Поняття про мислення, його відмінності від інших пізнавальних процесів. Види мислення, їх особливості. Процеси мислення.
8. Поняття про пам'ять. Характеристика основних процесів пам'яті. Види пам'яті та їх особливості. Індивідуальні відмінності пам'яті у людей.

9. Поняття про уяву, її функції та види. Уява та творчість.
10. Поняття волі та вольової дії. Критерії волі. Індивідуальні особливості волі. Вольова регуляція. Вольові якості особистості. Самовиховання волі. Умови успішного самовиховання.
11. Поняття про емоційно-вольову сферу людини. Поняття про емоції. Функції емоцій. Динаміка емоцій та закономірності перебігу емоційного процесу. Емоційні форми поведінки.
12. Поняття про почуття. Різновиди почуттів. Характеристика почуттів як особливої цінності в житті людини, їх спонукальні функції. Роль почуттів в житті людини з точки зору пристосувань до середовища.
13. Темперамент у структурі особистості. Властивості нервової системи і типи темпераменту.
14. Характер і його структура. Закономірності формування характеру.
15. Здібності, їх види і структура. Проблема розвитку здібностей.
16. Предмет, завдання і зміст вікової та педагогічної психології. Її структура та зв'язок з іншими галузями наук.
17. Проблема віку й основна характеристика вікового періоду.
18. Методи вікової психології.
19. Проблема розвитку і формування у віковій психології. Взаємозв'язок виховання і розвитку. Основні фактори та рушійні сили розвитку психіки.
20. Роль діяльності і спілкування в психічному розвитку.
21. Проблема вікової періодизації в зарубіжних та вітчизняних психологічних концепціях.
22. Періодизація розвитку особистості за Е. Еріксоном, Д. Ельконіним. Вікові періоди інтелектуального розвитку за Ж. Піаже. Погляди Л. Виготського на стадіальність психічного розвитку.
23. Розвиток дитини у період новонародженості. Своєрідність соціальної ситуації розвитку та основні новоутворення. Цього періоду.
24. Соціальна ситуація розвитку в немовлячому віці. Форми спілкування з дорослим та його роль у психічному розвитку дитини.
25. Соціальна ситуація розвитку в ранньому віці. Роль спілкування з дорослим і ровесниками в психічному розвитку дитини.
26. Розвиток емоційної та мотиваційної сфери в ранньому віці. Зародження самосвідомості на даному віковому етапі.
27. Криза трьох років.
28. Соціальна ситуація розвитку в дошкільному віці. Гра як провідна діяльність дошкільника.
29. Розвиток психічних функцій в дошкільному віці. Становлення основних видів діяльності в дошкільному віці. Особливості навчальної та трудової діяльності дошкільника.
30. Розвиток мотиваційної та емоційної сфери в дошкільному віці. Становлення особистості дошкільника. Психолого-педагогічна готовність дітей до школи.

31. Особливості розвитку особистості молодшого школяра. Розвиток психічних функцій в молодшому шкільному віці. Мотиваційна та емоційна сфера молодшого школяра.
32. Індивідуальні відмінності дітей молодшого шкільного віку та їх врахування в навчання і вихованні.
33. Соціальна ситуація Психофізичний розвиток в підлітковому віці. Пубертатна криза. Емоційний розвиток в підлітковому віці. Соціальна ситуація розвитку та особистісного зростання сучасного підлітка.
34. Особливості перехідного періоду від підліткового до юнацького. Соціальна ситуація, особливості та умови розвитку в ранній юності.
35. Соціальна ситуація життя людини в період дорослості. Соціальна активність і професійна діяльність дорослих. Специфіка вікових криз дорослих.
36. Особливості пізнавальних інтересів та феномен ясності думки в похилому віці. Соціальна необхідність спілкування молодого покоління з людьми похилого віку.
37. Вікові закономірності та психологічні особливості нормального старіння.
38. Соціально-психологічні аспекти виховання.
39. Психологічна характеристика процесу навчання: мотивація учіння; формування системи розумових дій; психологічні механізми планування навчальної діяльності, розвитку самооцінки, самоконтролю та саморегуляції.
40. Специфіка педагогічного мислення та спілкування.

- **Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів** за результатами **поточного контролю** (подаються для оцінювання роботи студента на семінарських чи практичних заняттях (усних відповідей), виконання письмових, практичних завдань, самостійної роботи – відповідно до тематики кожного змістового модуля).
 Формами поточного контролю є усна чи письмова (тестування, есе, реферат, творча робота) відповідь студента та ін.
 Формами підсумкового контролю є: **екзамен**.

Розподіл балів, які отримують студенти (екзамен)

Поточне тестування та самостійна робота																Екза- мен	Усього	
Змістовий модуль 1								Змістовий модуль 2										
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 13	Т 14	Т 15	Т 16			
2	4	4	4	4	4	4	4	2	4	4	4	4	4	4	4	4	40	100

Т1, Т2 ... Т9 – теми змістових модулів.

Індивідуальна траєкторія здобувача вищої освіти у процесі вивченні
навчальної дисципліни – участь у неформальній/інформальній освіті

Коментар! Якщо здобувач освіти отримав знання окрім
формальної освіти у неформальній/інформальній освіті, зарахування

результатів навчання здійснюється згідно положення «Про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» та рішення кафедри (на основі аргументування викладача, що тематика семінарів, вебінарів, воркшопів, тренінгів, у яких взяв участь студент підтверджується сертифікатом, програмою, а також відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю тощо).

• **Критерії оцінювання результатів навчання (з навчальної дисципліни) на підсумковому контролі**

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок (балів) за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначається за допомогою якісних критеріїв і трансформації їх в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

Підсумкова оцінка, як показник результатів вивчення навчальної дисципліни, складається із сумарної кількості балів за поточне оцінювання – **60 балів** та підсумкового модуль – контролю (екзамен) – **40 балів**, за **100-бальною** університетською шкалою.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

Методи та освітні технології навчання - подається перелік тих методів навчання (*новітніх технологій*), які викладач використовує для формування освітніх компетентностей та програмних результатів при викладанні даної навчальної дисципліни.

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- контрольні роботи;
- стандартизовані тести;
- проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.);
- аналітичні звіти;
- реферати;
- есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольні роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Політика академічної доброчесності

Коментар: (азначаете, для прикладу) Освітня діяльність (викладача і студента) під час вивчення навчальної дисципліни ґрунтується на принципах співробітництва та академічної доброчесності. Очікується, що роботи студентів будуть оригінальним дослідженням чи міркуванням й об'єктивно оцінені викладачем (або інше ваше бачення).

Рекомендована література:

Основна

1. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчукта ін. – К.: Просвіта, 2001. – 416 с.
2. Доскач С.С., Л.Б. Костик Психологія загальна та вікова: навч.-метод. посіб. – Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. – 270 с.
3. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія : (курс лекцій) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.П. Кутішенко. – М-во освіти і науки України, Ін-т соц. робота та упр. НПУ ім. М.П. Драгоманова. – К. : Центр навч. л-ри, 2005. – 128 с.
4. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник: Видання друге, перероблене та доповнене. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 272 с.
5. Маноха І.П., Роменець В.А. Історія психології ХХ століття. Навч. Посібник. – К.: Либідь, 2003. – 2-е вид. – 948 с.
6. Основи психології: / За заг. ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. – К.: Либідь, 2002. – Вид. 5-те, стереотип. – 632 с .
7. Павелків Р. В. Короткий довідник з дитячої психології / Р.В. Павелків, О. П. Цигипало. – Рівне, 2008. – 55 с.
8. Роменець В.А. Історія психології ХІХ - початку ХХ століття: Навч. посіб. – К.: Вища школа, 1995. – 614 с.
9. Савчин М.В. Вікова психологія. – К. 2015.
10. Сергенкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В. Вікова психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
11. Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А.. Педагогічна психологія. Навч. посіб. – Київ «Центр учбової літератури», 2012. – 168 с.

Додаткова

1. Клейнман П. Психологія: факти, теорія, статистика, тести й таке інше! / Пол Клейнман. [Переклад з англійської Юлії Кузьменко]. – Харків. – Видавництво: «Клуб спільного дозвілля». – 2016. – 240 с.
2. Кузьменко В. У. Розвиток індивідуальності дитини 3-7 років: монографія / В. У. Кузьменко. М.:НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2005. – 354 с.
3. Максименко С.Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці: методологія, методи, програми, процедури: Навчальний посібник для вищої школи. – К.: Наукова думка, 1999. – 216 с.
4. Максименко С.Д. Психологічні механізми зародження, становлення та здійснення особистості / С.Д. Максименко, В. В. Клименко, А. В. Толстоухов. – К. : Вид-во Європейського ун-ту, 2010.
5. Максименко С.Д. Розвиток психіки в онтогенезі. – К.: Форум, 2002. – В 2т., – Т.1. – 319с.

Інформаційні ресурси

<http://www.referats.net/pages/referats/rkr/Detailed/17242.html>

<http://www.kursach.com/biblio/0005000/000.htm>

http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/Pugach/26.php

<http://osvita.ua/vnz/reports/politolog/17231>